

אתיקה בעידן המידע : כיצד אינפואטיקה והרמנויטיקה דיגיטאלית יכולות להסביר את המציאות - סוגיות הפרטיות בפייסבוק כמקרה בוחן / יהונתן לרנר

תקציר

אין ויכוח שבמהלך השנים האחרונות פייסבוק הפכה להיות חלק קריטי מחיינו. רבים מאיתנו מתחזקים בה את הקשרים החברתיים שלנו, כמו גם "אוהבים", כפי שפייסבוק מכנה זאת, עשרות עמודי תוכן שונים. ישנן סיבות רבות לשימוש בפייסבוק והמידע, כגוף שמייצג נתונים וידע, עומד בבסיסן החל- משיתוף מידע עם בני משפחה וחברים קרובים, עבור בתחזוקת קשרים חברתיים עם מכרים וכלה בהתעדנות במתרחש בעולם. תכונות אלו מהוות תמריץ לשימוש בפייסבוק אך באותה הנשימה הן מובילות לאתגרים חדשים לתפישת הפרטיות שלנו, שכן בעולם חברתי דיגיטלי בו מידע אישי מופץ בקלות לכל עבר שאלת הפרטיות מקבלת משנה תוקף האם אנחנו באמת שולטים במידע שלנו? ואם- כן, עד כמה?

מטרת המחקר היא לבחון כיצד תיאוריות אתיות של מידע יכולות להסביר את המציאות בעידן הדיגיטלי ובעיקר את משמעות שאלת הפרטיות. מבין התיאוריות האתיות למידע נבחרו שתי גישות מובילות, "אינפואטיקה" של לוצ'יאנו פלורדי ו"הרמנויטיקה דיגיטאלית" של רפאל קפורו. כיוון ש"מציאות" היא מושג רחב וכוללני, המחקר משתמש בסוגיות הפרטיות בפייסבוק כמקרה בוחן. לטענתי, כיוון שכל אחת מהתיאוריות מאירה באופן שונה על הדיון בנושא הפרטיות, הרי שכוחן המשותף עומד ביכולתן להשלים זו את זו. שילוב כוחות זה מאפשר להציג הסבר רחב ומעמיק על השינויים המתרחשים בחברת המידע.

הפרק הראשון מבנה את המסגרת המתודולוגית של המחקר. הוא מבהיר את מטרת המחקר, ואת המתודולוגיה באמצעותה הוא התבצע כלי ניתוח התוכן שמשמש את שיטת המחקר האיכותנית- קונסטרוקטיביסטית. כמו כן, הוא מגדיר את אוכלוסיית המחקר קבוצת מסמכים אחת שבוחנת את- מערכת היחסים בין פייסבוק למשתמשים כבסיס לסוגיות הפרטיות וקבוצת מסמכים שנייה שמציגה את המבנה התיאורטי של האינפואטיקה וההרמנויטיקה הדיגיטאלית ואת הגדרתן לטבע האדם, פרטיות וטבע החברה.

מכאן ואילך המחקר מתחלק לשלושה. החלק הראשון מורכב משלושה פרקים שסוקרים את הספרות הרלוונטית לנושא המחקר. פרק 1 מגדיר מהי "פרטיות" ו"סוקר את התפתחות השיח על הפרטיות ואת ההיבטים השונים של פרטיות המידע. פרק 2 מציג את התפתחות תחום האתיקה במידע, הוא נותן את ההגדרה לה ומראה מהן מקורותיה ואנה היא פונה. פרק 3 סוקר את הספרות המקצועית בנושא סוגיות הפרטיות החברתיות והכלכליות בפייסבוק ומציג את הסיבות שמאפשרות אותם. מצד אחד, דפוסי השימוש של המשתמשים בפייסבוק, סוג הקשרים החברתיים שלהם והמודעות החלקית לסוגיות הפרטיות; מצד שני, המודל העסקי של פייסבוק כמעודד אינטראקציה חברתית וחשיפת מידע כאמצעי ליעול מנגנון מעקב המידע שמשרת את מערכת הפרסום הממוקד.

חלקו השני של המחקר מציג את דו"ח הממצאים כפי שנובע מניתוח שתי אוכלוסיות המחקר. פרק 4 חושף את הדרך בה המשתמש מאבד את השליטה על המידע שלו ואת מפת זרימת המידע בפייסבוק על ידי ניתוח מסמכי תנאי השימוש בפייסבוק הוא מראה את זכות הקניין על מידע- המשתמש שמקבלת פייסבוק, מגדיר מהו "מידע" משתמש ומסביר מהם מעגלי חשיפת המידע, ואיך המשתמש יכול לשלוט עליהם באמצעות מנגנון ניהול הפרטיות המוצע לו. פרקים 5 ו 6 מתייחסים- (לאוכלוסיית המחקר השנייה. בפרקים אלו האינפואטיקה (פרק 5) וההרמנויטיקה הדיגיטאלית) פרק 6 מוסברות לפי נקודות השוואה זהות ההצדקה לנחיצותן, הבסיס התיאורטי שלהן והאופן בו הן מגדירות- את טבע האדם, הפרטיות והחברה. האינפואטיקה מציעה את גישתה המבנית, היא מציגה את האדם

כישות מידע בעלת ערך פנימי שמבצעת חילופי מידע עם ישויות מידע נוספות, ואת הפרטיות במונחים של פער מידע וחינוך מידע. כמו כן, היא דנה באינפוספירה כביטוי להשפעה של עידן המידע על החברה האנושית ומציעה חוקים להסדרת ההתנהלות בה. לעומתה, ההרמנויטיקה הדיגיטאלית מתמקדת בהשפעות הקיומיות של העולם הדיגיטלי על האדם ועל הדרך בה היא משנה את הבנתו את עצמו ואת הסובב אותו. בנוסף, היא מציעה שתי הגדרות לפרטיות, פרטיות אישית ופרטיות כרכוש אישי, ומעלה את הקושי שמציבות הטכנולוגיות המודרניות בפני החברה ואת השפעתן על תפישת הפרטיות.

חלקו השלישי והאחרון של המחקר מהווה את הדיון והוא מורכב מארבעה פרקים. פרק 7 הינו דיון תיאורטי שמרחיב כל אחד מנושאי המפתח של הגישות כפי שהועלו בדו"חות הממצאים (פרקים 5 ו-6). הוא מעמת אותן זו מול זו ועומד על נקודות הדמיון והשוני בינן. תשומת לב מוקדשת לשייך הגישות לשייח האתי ההיסטורי הרחב ממנו מובאים שלושה עוגנים נראה כיצד האינפואטיקה מיישמת את- רעיונותיהם של אריסטו ועמנואל קאנט ואיך היא מתאימה אותם לעידן המידע. מצידה של ההרמנויטיקה הדיגיטאלית, מוצגים רעיונותיו המהפכניים של מרטין היידגר. פרקים 8 ו 9 מיישמים את התובנות שעלו- מתוך הדיון התיאורטי ומוצג ההסבר של האינפואטיקה (פרק 8) וההרמנויטיקה הדיגיטאלית (פרק 9) על משמעות סוגיות הפרטיות בפייסבוק. פרק 11 מסכם את הדיון; האינפואטיקה מאפשרת להבין מדוע המבנה הטכני של זרימת המידע ברשת החברתית בפייסבוק מערער על פרטיות האדם. ההרמנויטיקה הדיגיטאלית משלימה את ההסבר המוצע על ידי האינפואטיקה על ידי הסבר האופן שבו המבנה הטכני של הרשת החברתית הדיגיטאלית משפיע על הקיום האנושי ומעצב את הקשר הבלתי ניתן להפרדה שבין האדם לחברה שמוביל אותו לאיבוד פרטיותו. כך, על אף השוני בין הגישות, אין עוררין על כך שההסבר שלהן למשמעות סוגיות הפרטיות בפייסבוק מעיד על התקפות והרלוונטיות שלהן למציאות הדיגיטאלית; זאת משום שהנחות היסוד, הגדרות הפרטיות והכלים שהן מציעות מאפשרים להבין בהצלחה את המתרחש.

מספר מיון בספרייה:
006.754 לרנ.את תשע"ד
מספר מערכת בספרייה:
002378375